

BOMBER OCH GRANATER

SVENSKA BANKERS INVESTERINGAR I KONTROVERSIELL VAPENEXPORT

diakonia

MÄNNISKOR SOM FÖRÄNDRAR VÄRLDEN

FairFinanceGuide®
Sverige

Detta är en sammanfattning av en längre rapport publicerad på engelska av Diakonia och Fair Finance Guide: Deadly Investments – Swedish banks' investments in controversial arms trade, September 2016.

PUBLICERAD AV DIAKONIA OCH FAIR FINANCE GUIDE SVERIGE

Datum: September 2016

Författare: Jakob König (projektledare för Fair Finance Guide på Sveriges Konsumenter) och Penny Davies (Policyrådgivare, Utvecklingsfinansiering, Diakonia)

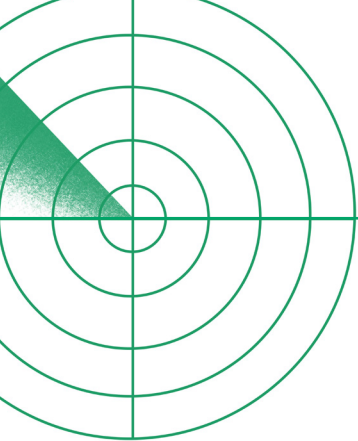
Finansiell research: Jakob König

Layout: Rebecka Hellqvist

Grafik: Lina Forsgren/Madder

FINANSIELLT STÖD:

Denna rapport har producerats med ekonomiskt stöd av Sida, som dock ej medverkat vid utformningen och ej heller tagit ställning till innehållet i rapporten.

BOMBER OCH GRANATER

SAMMANFATTNING

OM RAPPORTEN

Denna rapport analyserar de finansiella kopplingarna mellan Sveriges sju största banker och 15 företag som exporterar vapen till länder som kan anses vara särskilt kontroversiella destinationer för vapenexport. Rapporten kartlägger även bankernas riktlinjer inom området och undersöker om bankerna följer dem. Målet med rapporten är att bidra till att bankerna utvecklar sina riktlinjer gällande kontroversiell vapenexport och följer dem i praktiken. Rapporten vill också bidra till ökad insyn i bankernas verksamhet och ge bankernas kunder större möjlighet att påverka hur deras sparpengar används.

Följande banker granskas i rapporten: Danske Bank, Handelsbanken, Länsförsäkringar, Nordea, SEB, Skandia och Swedbank. Undersökningen är begränsad till bankernas aktie- och räntefonder.

Undersökningsmetoden är baserad på en studie gjord av nederländska Fair Finance Guide från 2015. Rapporten granskar internationell vapenexport mellan åren 2010-2014 till 38 länder som kan anses vara särskilt kontroversiella destinationer för vapenexport. Urvalet av länder har gjorts utifrån principer i internationella konventioner, regelverk och standarder som Fair Finance Guides internationella granskningsmetod baseras på. Det är länder som:

- är satta under vapenembargo av FN eller EU.
- klassas som auktoritära regimer/icke fria vad gäller politiska rättigheter och medborgerliga friheter. Det handlar specifikt om regimer som kränker mänskliga rättigheter, eller där det finns en överhängande risk att vapnen kommer användas för allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter eller kränkningar av den humanitära rätten.
- är inblandade i väpnad konflikt.
- har hög risk för korruption inom försvars- och säkerhetsinstitutioner.

- är klassade som instabila stater.
- är kategoriserade som länder med låg välfärd enligt FN:s Human Development Index och som använder en oproportionerligt stor del av sin budget till militära utgifter.

Därefter har bankernas investeringar i 15 vapenproducerande företag, som varit involverade i vapenexporten till de 38 länderna, kartlagts. Resultaten har slutligen jämförts med bankernas egna riktlinjer för att se om de följer dem.

SLUTSATSER

OM BANKERNAS INVESTERINGAR OCH RIKTLINJER:

- Alla sju bankerna investerar i företag som är inblandade i kontroversiell vapenexport. Bland annat investerar de i företag som exporterar krigsmateriel till Saudiarabien, ett land som anses vara extra kontroversiellt på grund av bristande mänskliga rättigheter samt dess militära aktiviteter i Jemen.
- Alla sju bankerna investerar dessutom i företag som ingått avtal om att exportera krigsmateriel till Saudiarabien och Förenade Arabemiraten efter att konflikten med Jemen inleddes. Den Saudiledda koalitionen har anklagats för att bryta mot krigets lagar och den internationella humanitära rätten. Flera aktörer, däribland Europaparlamentet, har framfört ett krav på vapenembargo mot Saudiarabien på grund av detta.
- Det totala värdet av bankernas investeringar i företagen uppgår till knappt 4,7 miljarder svenska kronor. Danske Bank och Handelsbanken investerar i flest antal av företagen medan Swedbank investerar störst totalt belopp.
- Investeringarna i de granskade företagen hittades ofta i bankernas passivt förvaltade fonder där bankerna inte aktivt väljer vilka enskilda företag som ska ingå. Bankerna skulle däremot kunna plocka bort företagen ur

fonderna, vilket de i dessa fall inte har gjort.

- Hos Danske Bank, Handelsbanken och SEB hittades företagen även i fonder som säger sig ställa högre krav på etik och socialt ansvar, så kallade etikfonder.
- Sex av de sju bankerna har inte tagit tydlig ställning mot kontroversiell vapenexport i sina riktlinjer. Nordea saknar riktlinjer helt medan Danske Bank, Handelsbanken, Länsförsäkringar, Skandia och Swedbank endast ställer ett eller ett fåtal krav. Den vanligaste riktlinjen är att inte investera i företag som säljer vapen till länder som står under vapenembargo och/eller där vapnen riskerar att användas vid kränkningar av mänskliga rättigheter. För Swedbank gäller riktlinjerna inte bankens fonder.
- SEB har de mest omfattande riktlinjerna och de gäller hela bankens finansiella verksamhet.

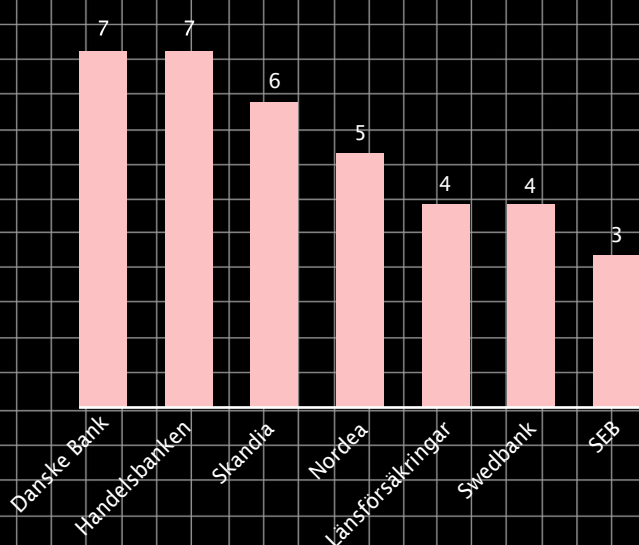
OM BANKERNA ANSES FÖLJA SINA EGNA RIKTLINJER ELLER EJ:

- Fyra av bankerna har investeringar som bedöms rimma illa med deras egna riktlinjer: Danske Bank, Länsförsäkringar, SEB och Skandia.
- Handelsbanken investerar i ett företag som exporterar vapen till Egypten som står under EU:s vapenembargo, men eftersom det finns otydligheter i vapenembargot mot landet går det inte att säga att investeringen bryter mot bankens egna riktlinjer.
- Eftersom Nordea och Swedbank saknar riktlinjer för sina fonder gällande vapenexport finns heller inga egna riktlinjer att bryta mot.

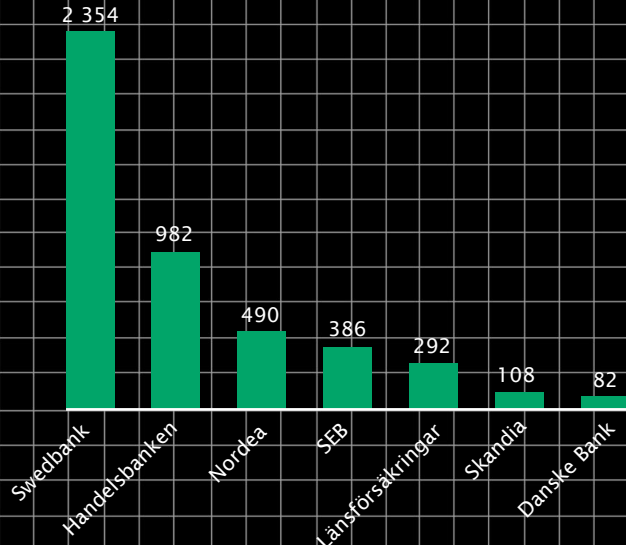
TABELL ÖVER RESULTATEN

	Kontroversiell vapenexport hittades bland bankens investeringar	Banken har riktlinjer mot kontroversiell vapenexport	Bankens investeringar bedöms följa de egna riktlinjerna	Kontroversiell vapenexport hittades även i bankens etikfonder
Danske Bank	Ja	Delvis	Nej	Ja
Handelsbanken	Ja	Delvis	Ja	Ja
Länsförsäkringar	Ja	Delvis	Nej	Nej
Nordea	Ja	Nej	Ja	Nej
SEB	Ja	Ja	Nej	Ja
Skandia	Ja	Delvis	Nej	Nej
Swedbank	Ja	Delvis	Ja	Nej

ANTAL AV DE 15 FÖRETAGEN SOM BANKERNA INVESTERAR I

TOTALT INVESTERAT BELOPP (MILJONER KRONOR)

OM BANKERNAS RESPONS PÅ ANALYSEN AV DERAS INVESTERINGAR:

- Alla sju banker anser att deras investeringar stämmer överens med de egna riktlinjerna och/eller processer för att hantera avvikelser från riktlinjerna.
- Fyra av bankerna anser att investeringarna i företagen överensstämmer med kundernas förväntningar: Handelsbanken, Länsförsäkringar, SEB och Skandia.
- Ingen bank lovade att skärpa sina riktlinjer gällande kontroversiell vapenexport utöver att regelbundet se över sina riktlinjer.
- Danske Bank medger att investeringarna ”inte nödvändigtvis” stämmer med riktlinjerna, men uppger att banken försöker påverka företagen genom dialog. Fair Finance Guide anser att detta är ett svagt försvar eftersom vapenföretag är svåra eller nästintill omöjliga att påverka, även när företagens egna ägare ställer kraven. Istället för att försöka påverka genom dialog väljer därför banker oftast att svartlista vapenföretag om de bryter mot bankernas riktlinjer.
- Flera banker pekade på att vapenexporten godkänts av myndigheter i EU och/eller Sverige samt att den därför är i linje med gällande regelverk för vapenexport, som bland annat innehåller principer gällande mänskliga rättigheter. Samtidigt kritiserar myndigheter i EU-länder av det civila samhället för att inte ta tillräcklig hänsyn till principerna i regelverken. Dessutom gäller EU:s gemensamma regelverk endast företag baserade i EU-länder, vilket nio av de 15 vapenproducerande företagen inte är.
- Flera banker hänvisar kunder som tycker att frågan om vapenexport är viktig till att välja fonder som ställer högre krav kring etik och socialt ansvar, så kallade etikfonder. Granskningen visar emellertid att även etikfonder kan innehålla företag kopplade till kontroversiell vapenexport.

TRE REKOMMENDATIONER TILL BANKERNA

Rapporten visar att de sju svenska bankerna har otillräckliga riktlinjer och processer för att säkerställa att deras investeringar inte kopplas till kontroversiell vapenexport. Vi ger därför följande rekommendationer till bankerna:

1. Anta och publicera riktlinjer mot kontroversiell vapenexport som vägleder hela bankens finansiella verksamhet.

Riktlinjerna bör omfatta alla typer av investeringar och finansiering, inklusive passivt förvaltade fonder och externt förvaltade produkter. Riktlinjerna bör därtill vara

offentliga och publicerade på bankens hemsida. Riktlinjerna bör utesluta investeringar i, och finansiering av, företag som levererar krigsmateriel till länder som anses vara kontroversiella destinationer utifrån principerna som listas i Fair Finance Guides internationella granskningsmetod.

2. Utveckla en metod för att identifiera dels vilka länder som är kontroversiella destinationer för vapenexport och dels vilka företag som exporterar krigsmateriel till dessa länder.

Det räcker inte att förlita sig på svenska och europeiska myndigheters bedömningar om huruvida vapenexport till ett visst land är lämplig eller inte. Det faktum att vapenexport sker till icke-demokratiska regimer och regimer med omfattande och/eller allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter visar på både brister i regelverk och implementeringen av dessa. Bankerna måste göra en egen bedömning av både länder och företag innan beslut om investeringar fattas. Denna rapportens urvalsmetod, baserad på erkända internationella institutioners olika index, kan användas för att bedöma risken för företagens inblandning i kontroversiell vapenexport.

3. Publicera en lista över de företag som svartlistats på grund av sin involvering i kontroversiell vapenexport.

Öppenhet gällande vilka företag banken utesluter visar tydligare hur banken implementerar sina riktlinjer och gör det enklare för kunderna att jämföra bankerna. Det sätter även press på andra investerare att ta ställning.

När det gäller påverkansdialog skiljer sig vapenproducerande företag från andra branscher då vapenföretag är mycket svåra att påverka. I de sällsynta fall en bank ändå väljer att försöka påverka genom dialog bör banken offentligt motivera varför strategin anses kunna vara framgångsrik och regelbundet ge uppdateringar om hur processen fortlöper. Banken bör också sätta upp en tydlig tidsram för när företagen ska ha uppnått tillräckliga förbättringar, i enlighet med bankens riktlinjer.

